

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA AL BAGES (*)

Josep Mª Solé i Sabaté

Quan els amics que duen la tasca d'empènyer "Dovella" em demanaren un article sobre la repressió a la postguerra civil a la comarca del Bages, vaig rebre una sorpresa, en raó que en lloc d'oferir-me més informació sobre el fet repressiu, me la sol·licitaven.

Crec que és una sort que Catalunya tingui persones amb memòria o amb voluntat de recuperar-la sobre el nostre passat més immediat. Persones valuosíssimes de la història de la humanitat han dit que era de les més grans tristeses que el ser humà no tingués memòria. Nosaltres a més a més som un poble amb raons més que considerables per no esborrar de la nostra ment episodis que han traumatitzat la nostra forma d'ésser i el nostre present i esdevenidor.

Aquesta és la tasca que he realitzat, rescatar de l'oblit més absolut les persones que foren reprimides pel règim totalitari que es creà a redós de la figura del general Franco.

Al Bages la repressió segueix un paral·lelisme idèntic (sempre enraonat en termes legals) que a la resta de Catalunya. Això és, repressió franquista a les acaballes de la guerra civil, amb un teixit legal i amb l'aplicació de les lleis que s'han posat en vigor i que tenen com objectiu final el d'anul·lar qualsevol mena de possible resistència, política o ideològica, en la consolidació del nou estat.

El procés breument explicat seria aquest: totes les persones a les que s'ha d'obrir un expedient pel seu passat polític, passaran pel sedàs de la legislació franquista. A partir d'aleshores, només es compliria la normativa nova recentment promulgada.

Els qui foren detinguts en el front o en els camps de batalla, eren classificats als camps de concentració que s'a-

naren creant; els qui eren denunciats pel seu passat polític o per la seva actuació, per les comissions gestores que duïen els ajuntaments nomenats pel cap militar que havia ocupat la població, eren detinguts i duts a les presons judicials, d'allí a les provincials. Finalment existien llocs de denúncia, relacions de desafectes al nou règim, centres de classificació política de les persones, elaborats a partir d'una tasca d'investigació policíaca que abastava el treball, veïnatge, informes de les autoritats locals (sovint coincidents els càrrecs en una mateixa persona, el que fa dubtar de la seva ecuanimitat) com poden ser del cap local de Falange, comandant en cap del lloc de la Guardia Civil i informes que sol·licitaven al capellà de la vila o parròquia on un pertanyia. L'abast era total.

Aquí s'hi ha d'afegir la tasca inquisitorial i permanent a què estaven obligats els membres de l'ordre i els militants de FET y de las JONS; en la informació sobre la vida externa dels indiferents o no addictes enfront el nou règim. També el supervisar la seva actitud en els dies assenyalats per pública manifestació patriòtica o religiosa, és a dir, celebració per l'ocupació d'una ciutat per les tropes franquistes, acabament de la guerra, data del 18 de juliol, festa religiosa, etc. . . que obligava una actuació exterior determinada que hom havia de seguir per poder viure una mica tranquil.

A part de tot aquest entreteixit ideològic, l'exercici de la repressió política cercava els qui es considerava com a responsables de "*Los hechos acaecidos durante el período rojo*", o el que volia dir el mateix, existia una voluntat d'exemplaritat en el càstig i la repressió contra tot aquell que simbolitzés valors de l'època republicana.

D'aquí s'explica l'especial animadversió en l'aplicació de la justícia contra tots els qui eren representació viva de catalanitat, republicanisme i militància política o sindical explícitament pública.

Al Bages, com a tot arreu del Principat català, els fets ocorreguts durant la guerra suposaren un pes considerable en el còmput de la repressió franquista de postguerra; les violències dels primers temps de guerra en la rera guarda (assassinats a les vores de les carreteres i tàpies dels cementiris, els escarnis als símbols religiosos) expliquen part de la pertinent i constant repressió posterior al conflicte bèl·lic, però no tota.

Pensem que a la conca de tot el Llobregat es donen fases extremes de violència personal, sovint revestides de llenguatge revolucionari (?) (és un treball que faig a tot Catalunya amb en Joan Villarroya) que aparta persones de l'esperit republicà i fa créixer onades de desànim i desmoralització davant els esdeveniments i que quan es deixin sentir en la postguerra tenen un caràcter directe similar. Però també tothom sap que els principals responsables d'aquests fets han tingut temps més que sobrat d'escapar-se de la repressió més que segura que els guanyadors de la guerra civil els hi aplicarien.

Llavors surt una pregunta, qui són els executats?

A més dels qui estessin en l'apartat que esmentaven, i haguessin estat detinguts per raons diverses, els executats són els qui representen els valors que dèiem, i és contra ells que s'aplicaran les lleis amb caràcter retroactiu per esborrar de la vida social cap persona que a nivell local o general els pogués representar.

D'aquí és d'on neix la repressió pròpia de la comarca. D'un total de 149 afusellats, provinents de tot arreu, és dels llocs on les denúncies agafen un caràcter més directe d'on relativament procedeixen la majoria dels afusellats. Encara que Manresa, Castellbell i el Vilar, Moià i Súria aportin major nombre

en termes absoluts, són les poblacions menors on els índex repressius són més alts.

Moià, Rajadell, Sant Feliu Sasserra i sobretot Santa Maria d'Oió (amb un 7,5 per mil d'execucions) són els pobles on la repressió és més alta. Hem de fer unes quantes valoracions per situar-nos en el moment històric.

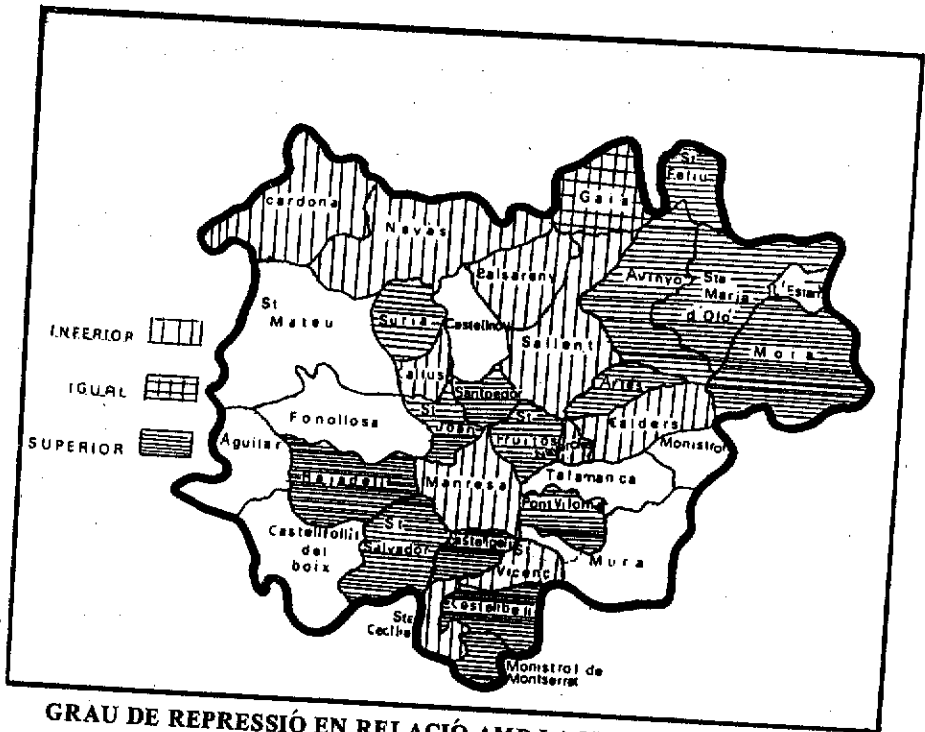
No pot deixar-se de dir que malgrat el pes important que el Llobregat té en la vida industrial de la comarca, la majoria de les execucions és gairebé sobre persones de professió lligada a la pagesia o en nuclis on aquesta és força important. Les execucions en un 36,2 % s'exerceix sobre pagesos, encara que cal ressaltar que la xifra de totes les professions industrials de les altres víctimes és quasi igual.

En termes polítics o sindicals és majoritària en aquesta comarca (però no és sempre així a Catalunya) la CNT-FAI, seguida per la pertinença a la ERC, després, ja més allunyada, la Unió de Rabassaires i el POUM.

Cal destacar un tret general a tot Catalunya, la gran majoria dels qui són executats són catalans, el 77,9 %, seguit a molta distància per qui eren nascuts a Andalusia, el 7,4 %.

És impossible en un article d'aquestes característiques estendre'm sobre una molt detallada i prolixa problemàtica metodològica, però sí que hom pot veure en el gràfic adjunt inèdit, un seguit de punts que són importants.

L'índex de repressió de la comarca, el 1,5 per mil és superior a la mitjana de Catalunya (1,2 per mil) però són els pobles on el pes de la vida pagesa era marcadament acusat, ja per l'activitat econòmica, ja per la sociologia i mentalitat encara molt lligada a la vida camperola, és on es donen mitges de repressió superiors a la comarcal. Igualment i inversament, podríem dir que on es produeix una activitat econòmica predominant de tipus industrial o bé la vida social és molt poc desenvolupada, per poca població o dificultats en dur-

GRAU DE REPRESSIÓ EN RELACIÓ AMB LA MITJANA COMARCAL

la a terme per motius diferents, els índex repressius són inferiors o bé inexistents (en blanc).

Resumint diríem que és una comarca d'alta repressió, on els nuclis de població més castigats són aquells compresos entre 3.000 i 4.999 habitants

(sobre el nivell demogràfic de l'any 1936), resultat d'uns enfrontaments directes més clars que palesen una repressió més concreta davant d'actituds econòmiques i actuacions personals molt confrontades durant la guerra civil.

Trobada de falangistes a l'Ajuntament.

(fotos J. Pons)

Feixisme. Congregació en un acte en l'època franquista. (fotos J. Pons)

Les acusacions de postguerra civil seguirien aquest camí, denúncies sobre actuacions personals o actituds polítiques lligades a la vida local des de l'època republicana i autònoma catalana i on tant la participació com la responsabilitat pretesa que es deia hom tenia sobre els mateixos -sovint impossible-, duria aquestes persones a un Consell de Guerra militar que els condemnaria i faria executar en el Camp de la Bota de Barcelona, seu de l'Auditoria de Guerra, amb una indefensió absoluta i sense cap mena de garantia jurídica en la Justícia,

La Justícia franquista no dóna cap garantia perquè neix sota l'impuls d'una exemplaritat lligada a un règim totalitari que pretén fer taula rasa de l'experiència republicana donant peu a legalitzar la venjança. Sota la venjança no hi pot haver legalitat.

(*) **NOTA:** A la Revista "L'Avenç" n° 48, hi ha un article publicat referent a la repressió franquista a Catalunya en gral. escrit pel mateix autor.